गण्डकी प्रदेशमा विकास सूचकहरुको अवस्था र आवधिक योजनाले सम्बोधन गर्नुपर्ने बिषयहरु

डा. गिरिधारी शर्मा पौडेल

उपाध्यक्ष

प्रदेश नीति तथा योजना आयोग

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

पौष, २०७५

Website: ppc.gandaki.gov.np

Email: pppcgandaki@gmail.com,

giridharisp@gmail.com

यस प्रस्तुतीमा समावेश भएका बिषयबस्तु

- प्रदेशको परिचय
- गरिबी
- पर्यटन
- उर्जा
- कृषि
- पूर्बाधार
- सामाजिक क्षेत्र
- अन्तरसम्बन्धित बिषय
- शुसासन
- आबधिक योजना तर्जुमा गर्ने आधार
- समुहकार्यको ढांचा

गण्डकी प्रदेशको परिचय

- प्रदेशको क्षेत्रफल २१,९७४ बर्ग कि.मि (वडाहरुको क्षेत्रफल जोड)
- प्रदेशको जनसंख्या २४,९०,४३७ (२०७५ आषाढ मसान्तको प्रक्षेपण)
- गण्डकी प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन रु ३१५ अरब (२०७४/०७५)
- प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय २०७४/०७५मा अमेरिकी डलर १०२१
- २०७४/०७५ मा प्रदेशको अनुमानित बिप्रेषण एक खर्ब सात अर्ब
- प्रति व्यक्ति वार्षिक सरदर बिप्रेषण प्राप्त रु ४२,९६४
- बैक तथा बित्तिय संस्थाका शाखा भएका स्थानीय तह ६४
- वित्तीय संस्थाको एक शाखाले सेवा पुर्‍याएको सरदर जनसंख्या ४,६४०
- प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उपलब्धता २३४ के.जि

गण्डकी प्रदेशको भूगोल र भूगर्भ

गण्डकी प्रदेशको भूगोल

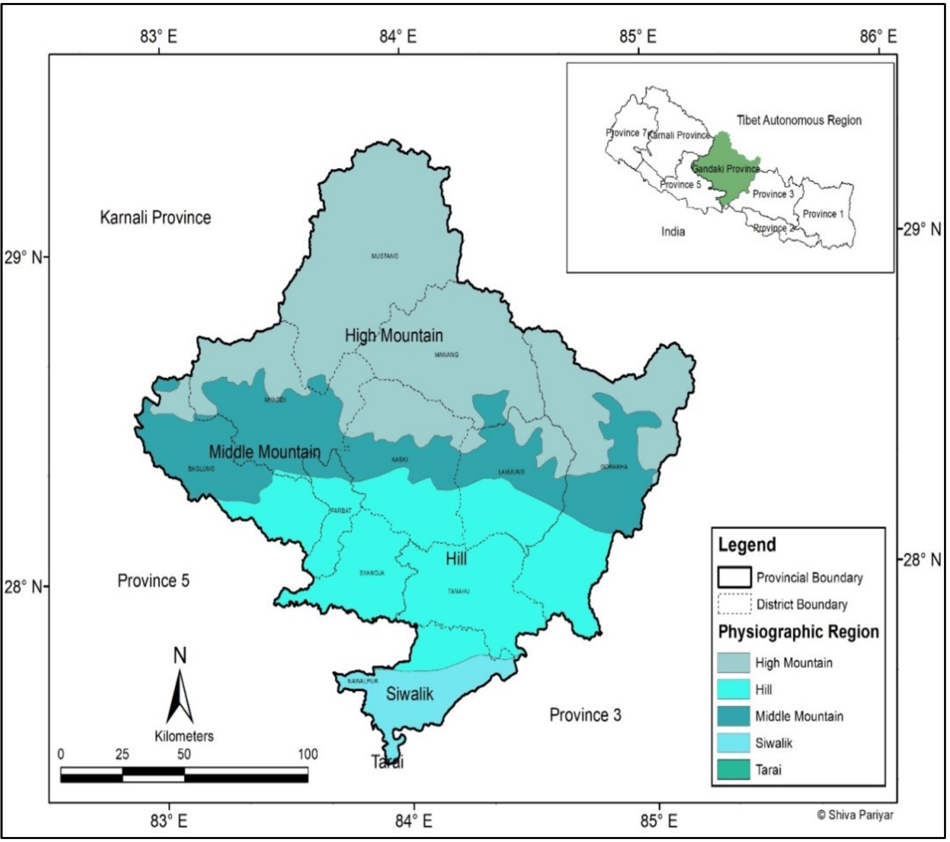

गण्डकी प्रदेशको भूगर्भ

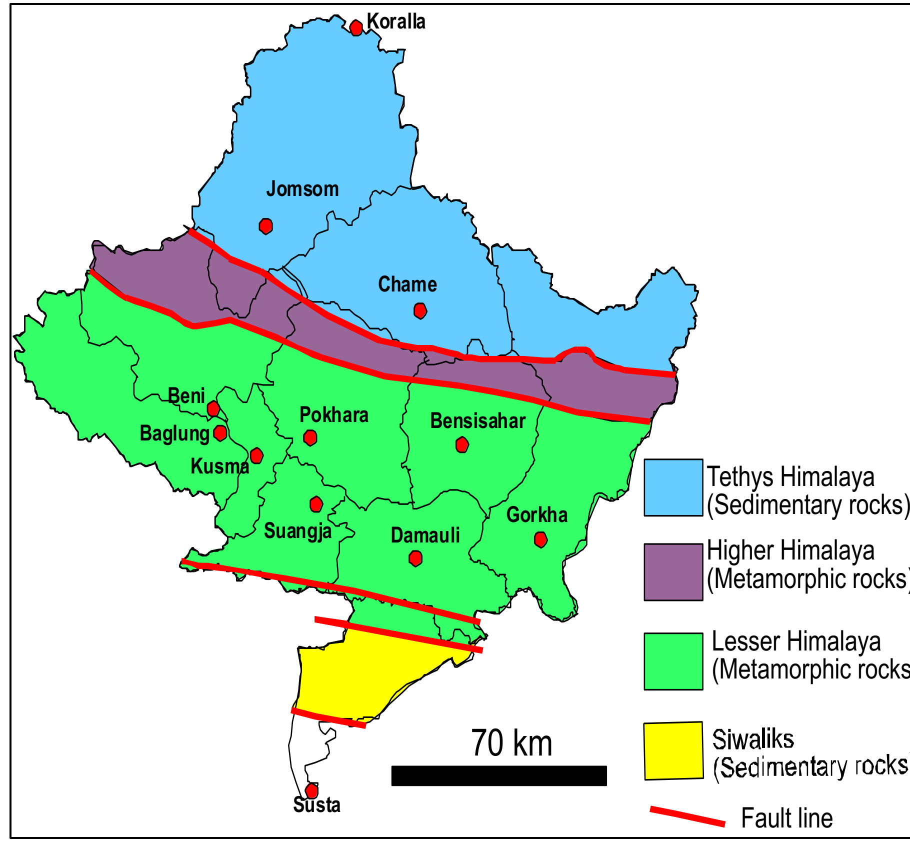

गण्डकी प्रदेशमा गरिबीको स्थिति

आर्थिक गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या %

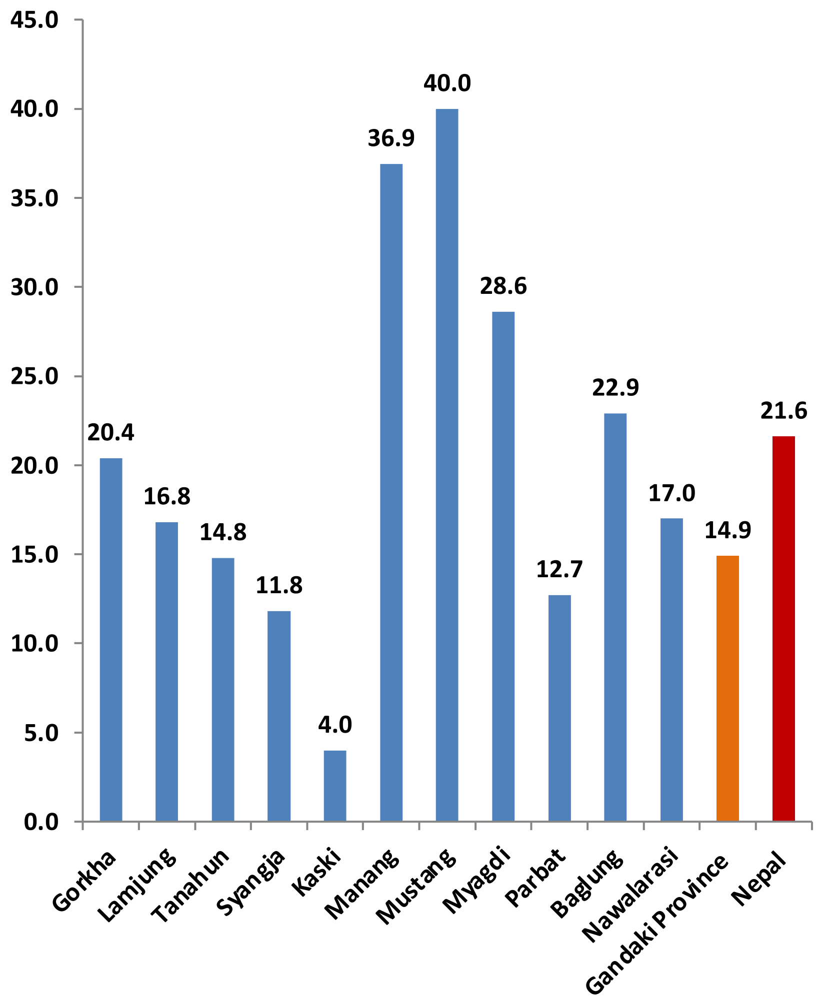

मानवीय गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या %

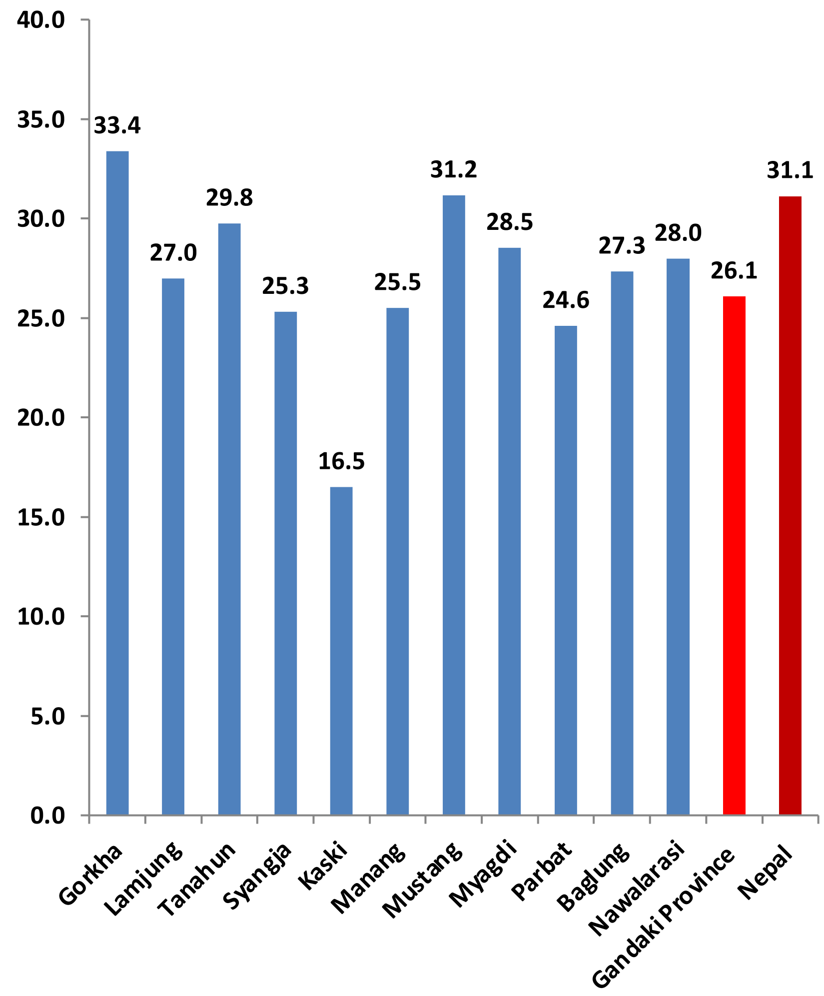

प्रतिव्यक्ति आयमा परिवर्तन

सन २०१४ मा प्रति व्यक्ति आय अमेरिकी डलरमा

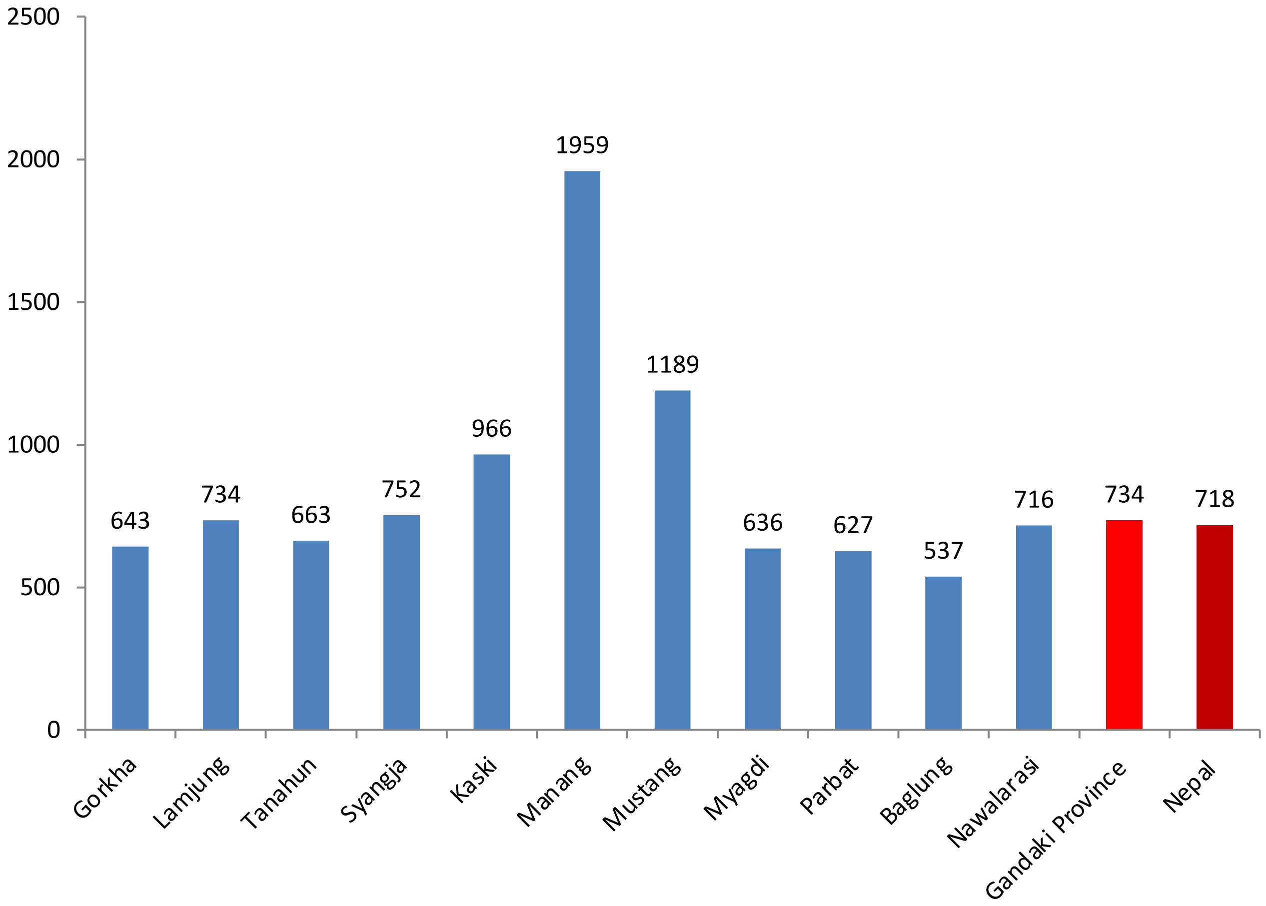

सन २०१८ मा

गण्डकी प्रदेश १०२१ अमेरिकी डलर

नेपाल १००४ अमेरिकी डलर

गरिबी निवारण सम्बन्धी प्रश्न

- गरिबी निबारण गर्न गण्डकी प्रदेशको लागि उपयुक्त कार्यक्रमहरु के के हुन ?
- गरीब घर परिवारको पहिचान नभएकाले गरिबी निवारण कार्यक्रमको पहुँच कसरी गरीब र सिमान्तकृत जनता समक्ष पुयाउर्ने ?
- गरिबी निवारणका लागि आबश्यक स्रोतको कसरी ब्यबस्था गर्ने?
- प्रदेशको आर्थिक वृद्धिलाई कसरी समावेशी बनाई गरिबी निबारण गर्ने ?

पुंजि निर्माण र लगानी सम्बन्धी प्रश्न

- बाणिज्य बैकहरुको लगानी क्षमता कसरी बढाउने?
- सहकारीमा रहेको पुंजी उत्पादन क्षेत्रमा कसरी आकर्षित गर्ने ?
- बिप्रेषणको अधिकांस भाग उपभोगमा खर्च भएकोले कसरी बचत गर्ने बानीको बिकास गरी उत्पादन क्षेत्रमा लगाउने ?
- ग्रामिण क्षेत्रमा रहेको पुंजी शहरतर्फ स्थान्तरण भई ग्रामिण क्षेत्र उजाड हुदै गएकोले कसरी ग्रामिण क्षेत्रमा लगानीका अबसर सृजना गर्ने?

प्रदेशमा पर्यटनको स्थिति

- २०७४ मा कुल विदेशी पर्यटकको आगमन ४००,००० ।
- आन्तरकि पर्यटकको संख्या ६००,००० ।
- नेपालमा विदेशी पर्यटकको सरदर बसाई अवधि ५ दिन ।
- विदेशी पर्यटकको दैनिक सरदर खर्च ५४ अमेरिकी डलर ।
- पर्यटनले प्रदेशको ग्रार्हस्थ्य उत्पादनमा करीब १० प्रतिशतको योगदान ।
- पर्यटनले प्रदेशको रोजगारीमा अनुमानित १५ प्रतिशतको योगदान ।

पर्यटन बिकास सम्बन्धी प्रश्न

- पर्यटनलाई उत्पादन सँग कसरी जोड्ने ?
- पर्यटन व्यवसायलाई आवश्यक पर्ने प्राविधिक जनशक्ति कसरी प्रदेशभित्रै उत्पादन गर्ने ?
- सन २०२१ को जुलाइमा पोखरा अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलको निर्माण सम्पन्न पश्चात् बढने अनुमान गरिएको पर्यटक आगमनलाई व्यवस्थापन गर्न पूर्व तयारी कसरी गर्ने ?
- प्रदेशमा पर्यटकको संख्या हालको १० लाखबाट २० लाख पुर्‍याउँदा चाहिने पर्यटक पूर्वाधारको निर्माण कसरी गर्ने?
- सम्मेलन पर्यटन (Conference Tourism) बिकास गर्न चाहिने सम्मेलन गृहहरुको (Conference Hall) निर्माण र संञ्चालन कसरी गर्ने?

प्रदेशमा जलविद्युतको स्थिति

- जल विद्युत उत्पादन गर्ने सैद्धान्तिक क्षमता २०,६५० मेगावाट
- आर्थिक र प्राविधिक रुपले सम्भाव्य उत्पादन क्षमता ११,९३० मेगावाट
- हाल अध्ययनमा रहेका आयोजनाको क्षमता ४,५०० मेगावाट
- हाल निर्माणाधीन जलविद्युत आयोजनाको क्षमता ६५४ मेगावाट (२९ वटा आयोजना)
- हाल उत्पादन भइरहेको जलविद्युत क्षमता ४४८.५ मेगावाट
- जल विद्युतको पहुँच पुगेका घर परिवार (प्रतिशत) ८३
- खाना पकाउन दाउराको प्रयोग गर्ने घर परिवार (प्रतिशत) ७०
- खाना पकाउन ग्याँसको प्रयोग गर्ने घर परिवार (प्रतिशत) २४

उर्जा बिकास सम्बन्धी प्रश्न

- आर्थिक रुपले आकर्षक जलबिद्युत आयोजनाको पहिचान गरी निजी क्षेत्रलाई लगानी गर्न कसरी तयार गर्ने ।
- जलविद्युतको बिकल्पमा छिटो र कम लागानीमा निर्माण हुने सौर्य उर्जाको बिकास कसरी गर्ने ?
- जैविक इन्धनले चल्ने सवारी साधनलाई विद्युतीय सवारी साधनले प्रतिस्थापन गर्ने ब्यबस्था कसरी मिलाउने?
- खाना पकाउने एलपि ग्याँसलाइ विद्युतिय उर्जाले प्रतिस्थापन गर्ने ब्यबस्था मिलाउन के कस्ता पूर्वतयारी गर्ने ?

प्रदेशमा कृषिको स्थिति

- प्रदेशमा कुल भूभागको २२.२ प्रतिशत जग्गा कृषि योग्य छ।
- कृषियोग्य जग्गा मध्य ७६ प्रतिशत जग्गामा खेती गरिएको छ र २४ प्रतिशत जग्गा बांझो छ।
- ३६.१ प्रतिशत कृषियोग्य जग्गामा सिंचाइ सुबिधा पुगेको छ।
- सिंचित जग्गामध्य ४६.१ प्रतिसत जग्गामा १२ महिना सिंचाइ हुन्छ।
- ४४ प्रतिशत घर परिवारलाई आंफ्नो उत्पादनले ६ महिना पनि खान पुग्दैन।
- १८ प्रतिशत घर परिवार मौसमी खाद्य असुरक्षाको स्थितिमा छन।

गण्डकी प्रदेशमा बाँझो कृषियोग्य जग्गाको प्रतिशत

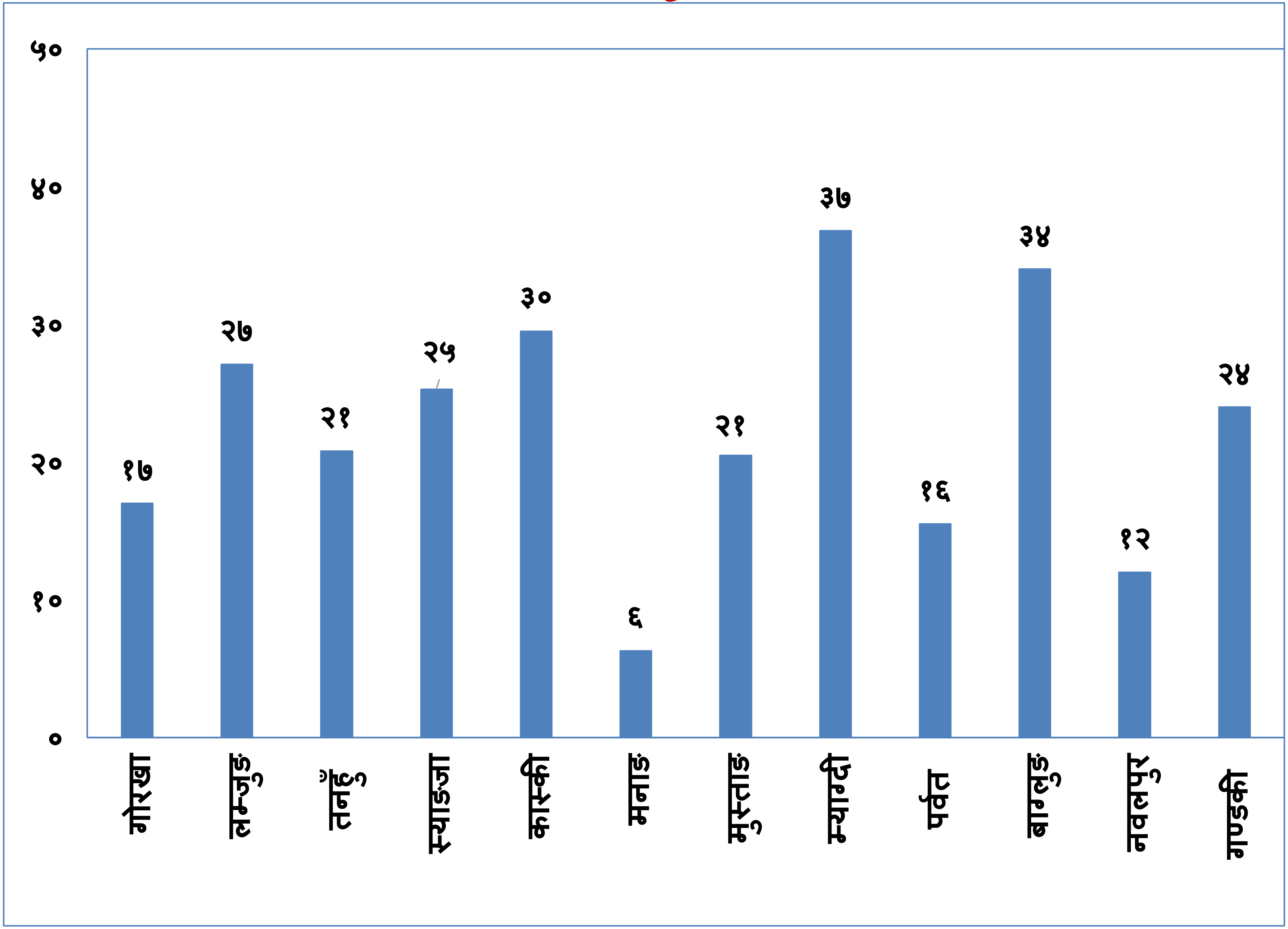

गण्डकी प्रदेशमा खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व

क्रम संख्या	जिल्लाको नाम	धानको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	मकैको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	कोदोको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	फापरको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	गहुँको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	जौको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)
१	गोरखा	२.७	२.३	१.७	१	१.९	१.१
२	मनाङ्ग	०	१.८	०	१.८	२.४	१.७
३	मुस्ताङ्ग	०	१.८	०	१.७	१.६	१.९
४	म्याग्दी	३.२	३.२	१.३	०.१	२.५	१.३
५	कास्की	३.३	२.६	१.२	१.१	१.९	०.९
६	लमजुङ्ग	३.०	२.२	१.०	०.८	२.८	१.०
७	तनहुँ	३.७	२.८	०.९	०.८	२.०	०.९
८	नवलपरासी पूर्व	४.३	२.९	१.१	१.५	२.०	१.६
९	स्याङ्गजा	३.८	३.१	१.१	०.८	१.८	०.८
१०	पर्वत	२.८	१.६	०.९	०.९	३.३	०.९
११	बाग्लुङ्ग	३.५	३.३	१.२	१.४	२.६	१.२
	प्रदेशको सरदर	**३.४**	**२.७**	**१.१**	**१.२**	**२.२**	**१.३**

गण्डकी प्रदेशमा दलहनको उत्पादकत्व

क्रम संख्या	जिल्लाको नाम	मसुरोको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	चनाको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	मासको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	भटमासको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	बोडीको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)	सिमिको उत्पादकत्व (टन हेक्टर)
१	गोरखा	१.०	०.९	०.६	०.९	०.८	१.०
२	मनाङ्ग	०.९	०.०	०.०	१.१	०.०	१.०
३	मुस्ताङ्ग	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१.७
४	म्याग्दी	०.८	१.१	१.२	१.२	०.९	१.४
५	कास्की	०.९	२.०	१.०	१.०	१.१	१.०
६	लमजुङ्ग	१.८	०.०	०.८	०.९	१.१	१.०
७	तनहुँ	०.९	०.७	०.७	०.९	१.३	०.२
८	नवलपरासी पूर्व	१.२	०.७	०.७	१.१	१.२	२.२
९	स्याङ्गजा	०.८	१.१	१.२	१.१	१.१	१.०
१०	पर्वत	०.८	२.६	०.६	०.८	०.७	०.७
११	बाग्लुङ्ग	०.८	१.३	०.९	१.४	१.८	२.३
	प्रदेश सरदर	**१.१**	**०.९**	**०.७**	**१.१**	**१.२**	**१.१**

गण्डकी प्रदेशमा प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उपलब्धता के.जि.मा

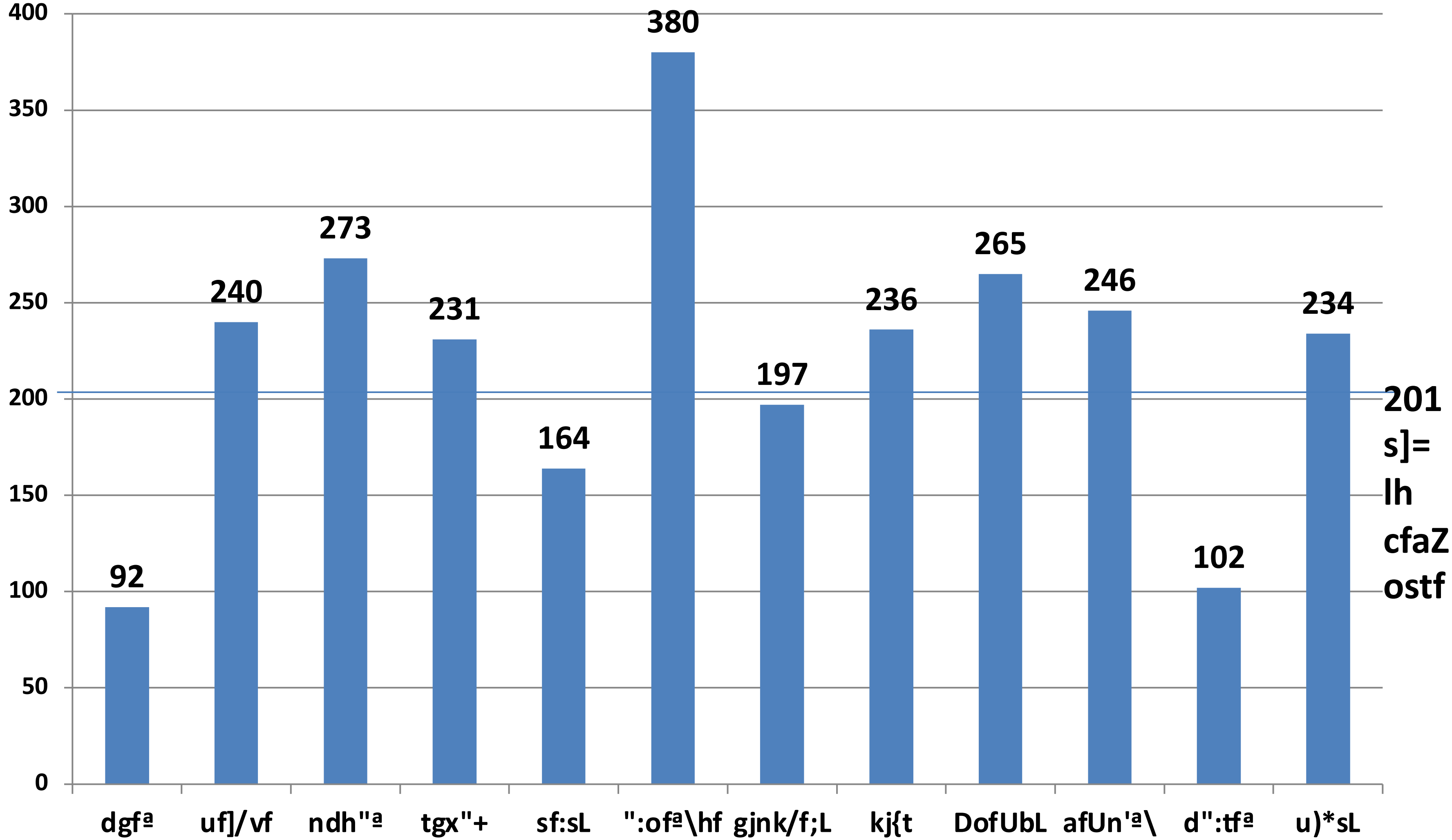

गण्डकी प्रदेशमा प्रतिव्यक्ति दुध उपलब्धता (लिटरमा)

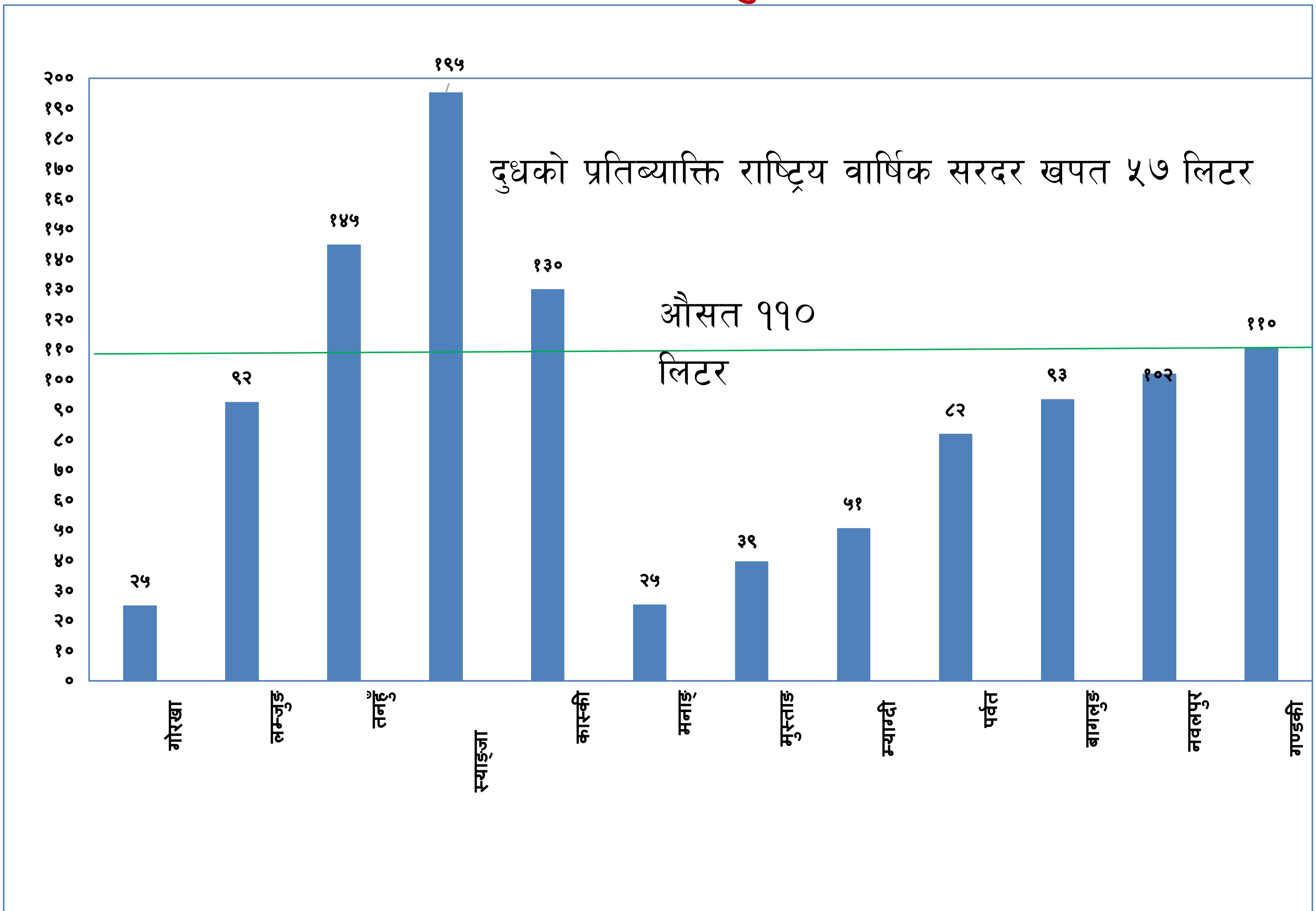

गण्डकी प्रदेशमा प्रतिव्यक्ति मासु उपलब्धता (के.जी.)

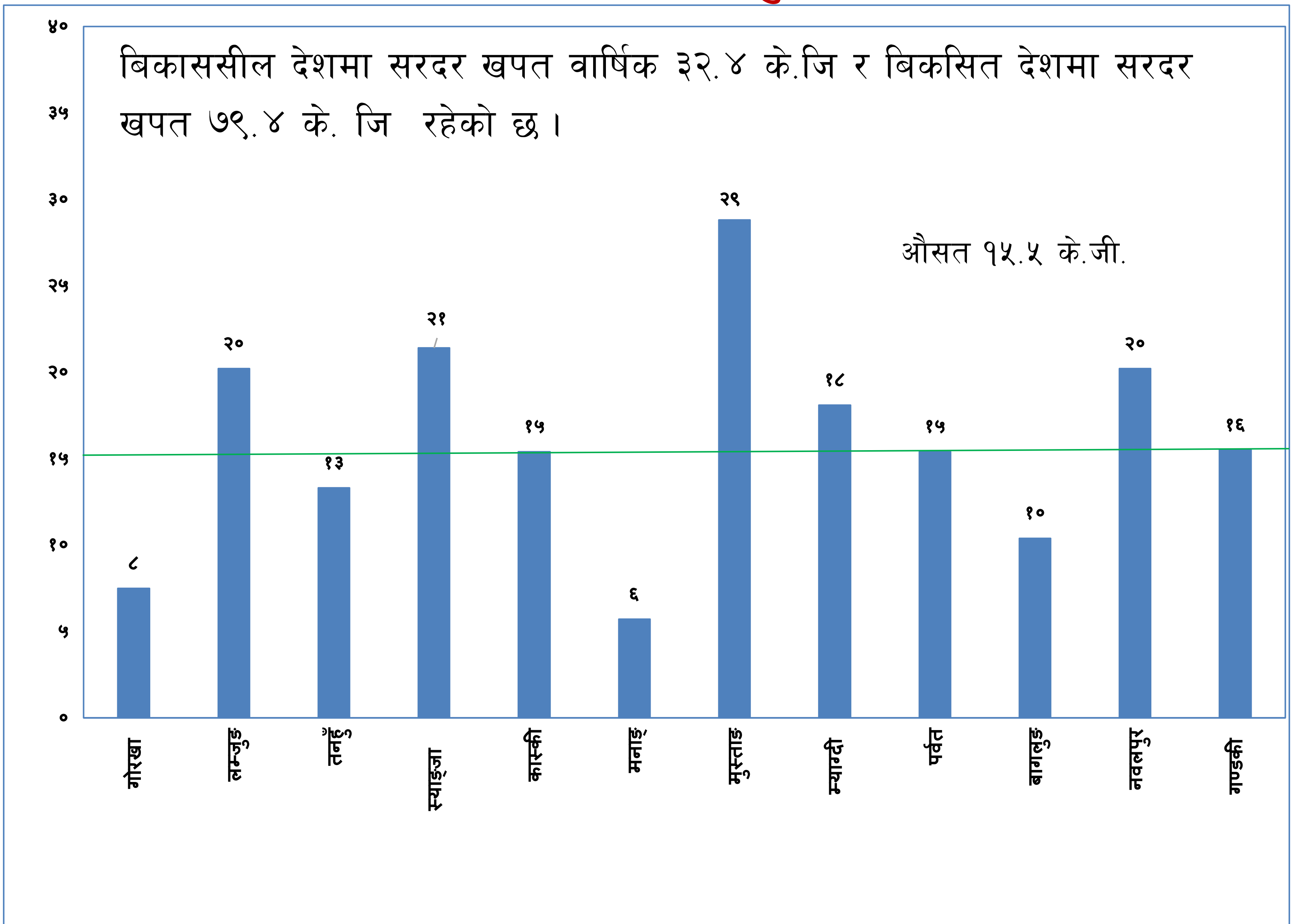

खाद्यान्न बालीको लागत-लाभ विश्लेषण (रु मा)

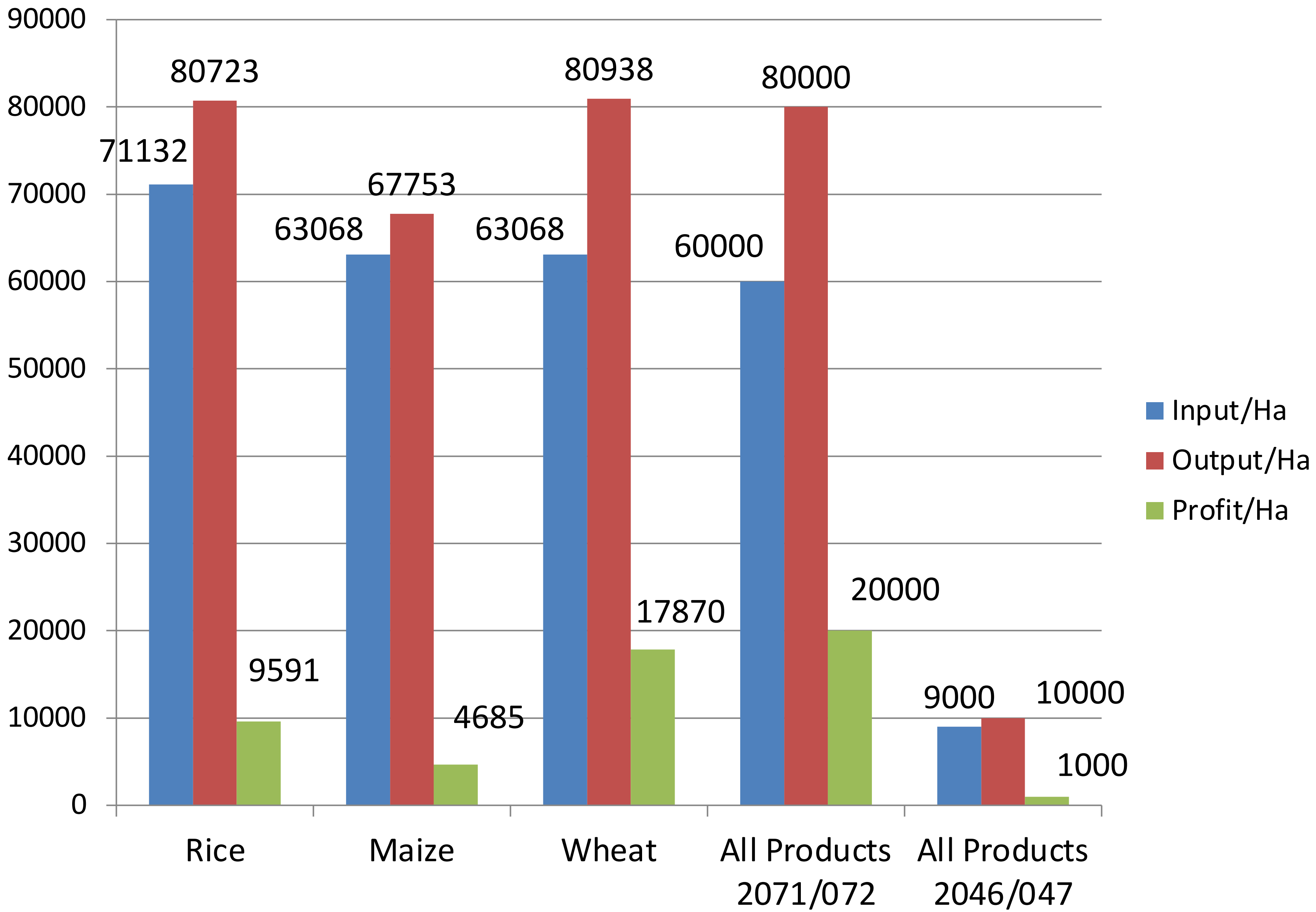

कृषि प्रणाली सुदृढीकरण सम्बधी प्रश्न

- खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व कसरी दोब्बर बनाउने ?
- दलहनको उत्पादकत्व कसरी चार गुणाले बढाउने ?
- उच्च उत्पादन दिने बाली र बिउहरुको अन्वेषण गर्न के गर्ने ?
- उत्पादकत्व बढाउने प्रबिधिको अन्वेषण कसरी गर्ने ?
- प्राङ्गारिक कृषि मल कारखाना स्थापना गर्न आबश्यक प्रविधि काहांवाट आयात गर्ने ?
- व्यावहारिक ज्ञान भएको जनशक्ति कसरी उत्पादन गर्ने ?
- उद्यम र कृषिलाई कसरी जोडने ?
- जनताको खाद्य सुरक्षा प्रत्याभूति गर्न प्रदेश र स्थानीय तहले के कस्ता भूमिका निर्वाह गर्ने ?
- बांझो कृषि जग्गाको ब्यबस्थापन कसरी गर्ने ?

वन तथा वातावरण सम्बन्धी

वन जङ्गलको स्थिति

- प्रदेशको ३७.८ प्रतिशत भूभाग वनले ढाकेको छ ।
- प्रदेशको ९.६ प्रतिशत भूभाग बुटयानले ढाकेको छ ।
- प्रदेशको कुल भूभाग मध्य करिब ४६ प्रतिशत भूभाग निकुञ्ज र संरक्षण क्षेत्र भित्र पर्दछ ।
- प्रदेशको पहाडि भूभागमा वन जङ्गलको क्षेत्रफल बढदै गएको छ ।

वन जङ्गल सम्बन्धी प्रश्न

- वनको संरक्षण र आर्थिक उपार्जन बिच कसरी सन्तुलन मिलाउने?
- वनलाई कसरी प्रदेशको आर्थिक समृद्धिको स्रोत बनाउने ?
- मानव र वन्यजन्तु बीचका द्वन्द्व कसरी न्युनिकरण गर्ने ?

गण्डकी प्रदेशमा व्यवसायिक प्रतिष्ठानको स्थिति

क्रम संख्या	जिल्लाको नाम	प्रतिष्ठानको संख्या	प्रतिष्ठानमा संलग्न व्यक्ति	प्रति प्रतिष्ठान सरदर जनसंख्या	प्रति प्रतिष्ठान सरदर रोजगार
१	गोरखा	१०,९८०	३१,६४४	२३	२.९
२	मनाङ्ग	४८७	२,३७५	१३.१	४.९
३	मुस्ताङ्ग	७७५	३,१०५	१५.५	४.०
४	म्याग्दी	५,०६५	१६,३९७	२२.१	३.२
५	कास्की	३०,७४६	१,११,९९९	१८.४	३.६
६	लमजुङ्ग	६४१५	२९,४१०	२६.७	४.६
७	तनहुँ	१२,४४२	३६,०८५	२७.५	२.९
८	नवलपरासी पूर्व	१२,७८२	४१,६८२	२६.९	३.३
९	स्याङ्गजा	७,४१२	२३,४७४	३५.२	३.२
१०	पर्वत	४,७३५	२३,४७४	३१.३	२.९
११	बाग्लुङ्ग	८,८४९	३१,८३५	३१.७	३.६
	जम्मा/सरदर	**१००,६८८**	**३४१,८१८**	**२४.८**	**३.४**

औद्योगीकीकरण सम्बन्धी प्रश्न

- विश्वविद्यालय शिक्षा र उत्पादन बिचको अन्तरसम्बन्ध कसरी बिकास गर्ने ?
- उद्यमशिल जनशक्ति कसरी तयार गर्ने ?
- उद्योग व्यावसायीहरुमा बजारको माग र उपभोक्ताको चाहना थाहा पाउने ज्ञान कसरी विकास गर्ने ?
- प्रदेशको औद्योगिकीकरणलाइ चाहिने पुंजी, प्रविधि र ज्ञान कसरी बिकास गर्ने ?
- ब्यापार घाटा न्युन गर्न निकासी बढाउने उद्योगहरुको स्थापना र संञ्चालन गर्न के कस्ता रणनीति अवलम्बन गर्ने ?

भौतिक पूर्वाधारको स्थिति

- सडक घनत्व प्रतिबर्ग कि.मि. ०.४९
- धुले कच्चि सडक (कि.मि.) ८,५२५.५८
- ग्राभेल सडक (कि.मि.) १,३५९
- कालोपत्रे सडक (कि.मि.) ९३६.९
- प्रति कि.मि कालोपत्रे सडक निर्माण खर्च हालको मुल्यमा रु २ करोड ।
- ६ विमानस्थल (२ सञ्चालन, ३ बन्द, १ निर्माणाधीन) ।
- रसुवागढी-काठमाण्डौं-पोखरा-लुम्बिनी रेलमार्ग (सम्भाब्यता अध्ययन ५१९ कि.मि.) ।
- पूर्व पश्चिम रेलमार्गको तमसरिया बुटवल खण्ड, नवलपरासी (६५ कि.मि. को सम्भाब्यता अध्ययन सम्पन्न) ।

पूर्वाधार बिकास सम्बन्धी प्रश्न

- सडक निर्माणको लागत घटाउने प्रविधिको खोजी कसरी गर्ने ?
- नेपालको भूगोल र भूगर्भ अनुकूल हुने सुरुङ्ग प्रविधि कसरी देशभित्रै विकास गर्ने ?
- निर्माण सामाग्रीको देशभित्र उत्पादन गर्न आवश्यक औद्योगिक वातावरण कसरी सृजना गर्ने ?
- यातायात प्रणालीलाई सुरक्षित बनाउन सडक निर्माण प्रविधिलाई कसरी आधुनिकीकरण गर्ने ?
- विश्वविद्यालय शिक्षा र प्रदेशको भौतिक पुर्बाधार सम्बन्धी आबश्यकता विच कसरी तादम्यता मिलाउने ?

प्रदेशको शैक्षिक स्थिति

- साक्षरता दर (५ वर्ष माथिको) = ७४.८
- वयस्क साक्षरता दर (१५ वर्ष माथिको) = ५५.६
- १५ वर्ष देखि २४ वर्ष उमेरका पुरुष हरुको साक्षरता दर = ९४.८१
- १५ वर्ष देखि २४ वर्ष उमेरका महिलाहरुको साक्षरता दर = ८६.३५
- प्रदेशमा भएका कूल १३९ महाविद्यालय मध्ये प्राविधिक महाविद्यालयको संख्या = १५ (१०.८ %)
- महाविद्यालयमा पढ्ने २९, ३८० विद्यार्थीमध्ये विज्ञान तथा प्रविधि पढ्ने विद्यार्थीको संख्या = ५,१६६ (१७.६ %)
- प्रदेशका कुल ५५७ माध्यमिक (९ देखि १२ कक्षा पढाउने) विद्यालय मध्ये प्राविधिक विषय पढाउने विद्यालयको संख्या = ३० (५.४ %)

आधारभूत र माध्यमिक शिक्षामा खुद भर्ना दर

जिल्ला	कक्षा १	कक्षा १-५	कक्षा ६-८	कक्षा ९, १०	कक्षा ११, १२
गोरखा	९६.६	९८.२	९३.८	७१.३	१४.४
लमजुङ	९६.४	९७.४	९४.३	७३.१	१९.१
तनहुँ	९७.१	९८.४	९५.६	७४.६	२२.७
स्याङजा	९७.०	९८.३	९५.४	८३.०	३०.३
कास्की	९६.३	९७.८	९५.८	९१.७	२७.२
मनाङ	७४.८	८६.२	८१.६	४४.८	०.०
मुस्ताङ	७६.०	९७.६	८६.२	४९.६	१६.८
म्याग्दी	९७.१	९७.५	९६.६	७४.०	२१.६
पर्वत	९५.७	९७.१	९५.८	४४.२	३७.४
बाग्लुङ	९७.८	९८.०	९५.०	७६.९	२१.३
नवलपरासी पूर्व	९४.५	९७.६	९२.३	६९.३	१९.४
गण्डकी	**९२.७**	**९६.७**	**९२.९**	**६८.४**	**२०.९**

शिक्षा सम्बन्धी प्रश्न

- शिक्षा विकासमा प्रदेश सरकारको भूमिका कस्तो हुने?
- शिक्षालाई बजार संग कसरी जोड्ने ?
- बिद्यालय र महाविद्यालयका पाठयक्रम कसरी समसामयिक र गतिसील बनाउने?
- उच्च माग भएका मध्यम खाले प्राविधिक जनशक्तिको उत्पादन कसरी गर्ने ।
- विश्वविद्यालय शिक्षालाई राष्ट्रिय तथा अन्तरष्ट्रिय बजारमा कसरी प्रतिस्पर्धी बनाउने ?
- रुग्ण सामुदायीक बिद्यालय र महाविद्यालयको ब्यबस्थापन कसरी गर्ने।
- माध्यमिक तहमा न्युन खुद बिद्यार्थी भर्नादरमा कसरी सुधार ल्याउने?

गण्डकी प्रदेशमा ;fa{hflgs :jf:Yo ;+:yfsf] स्थिति

जिल्ला	अस्पताल	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	स्वास्थ्य चौकी	सामुदायीक स्वास्थ्य इकाई	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र	गाउँघर क्लिनिक	खोप क्लिनिक	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवक
गोरखा	२	३	६६	८	८	२४०	२५८	६२४
लमजुङ	१	२	५७	८	७	१८८	१९५	७२९
तनहुँ	३	२	४६	१३	१३	१५३	२१७	४६६
स्याङ्जा	२	३	६४	९	७	१९३	२२८	६१२
कास्की	३	४	४३	१३	१५	१८४	२१४	१०६९
मनाङ	१	०	१३	३	०	९	२०	११८
मुस्ताङ	१	१	१५	०	०	२२	२२	१३५
म्याग्दी	१	१	३९	८	२	७८	११७	३७०
पर्वत	१	२	५२	५	३	१०५	१६१	५००
बाग्लुङ	१	३	५८	१४	४	१४४	१८६	९५०
नवलपरासी	०	४	३४	१	३	१००	१५२	३६६
गण्डकी	१६	२५	४८७	८२	६२	१,४१६	१,७७०	५,९३९

u08sL k|b]zdf :jf:Yo ;"rsx?sf] l:ylt

स्वाथ्य सूचकहरु	राष्ट्रिय	गण्डकी प्रदेश
गर्भवती परिक्षण गरेका महिला (प्रतिशत)	८४	८७.३
चार पटक गर्भवती परिक्षण गरेका महिला (प्रतिशत)	६९	६६.५
संस्थागत प्रसुती (प्रतिशत)	५७	६८.३
कुल प्रजनन् दर (प्रति महिला)	२.३	२
परिवार नियोजनका आधुनीक साधन प्रयोग गर्ने प्रतिशत	४३	३७.३
नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति १,००० जिवित जन्ममा)	२१	१५
पाँच बर्ष मुनिका वालवालीका मृत्युदर (प्रति १,००० जिवित जन्ममा)	३९	२७
शिशु मृत्यु दर (एक वर्ष मुनिका प्रति १,००० जिवित जन्ममा)	३२	२३
अपरेसन गरी हुने प्रसुती (प्रतिशत)	९	१६.७
खोप सेवा प्राप्त प्रतिशत (१२ देखी २३ महिना)	७८	९३
पाँच बर्ष मुनिका होचा पुड्का बालबालिका (प्रतिशत)	३६	२९

श्रोत: स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, २०७३

स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रश्न

- स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुधार ल्याउनको लागि प्रदेश सरकारले के कस्तो भूमिका निर्वाह गर्नु पर्ला ?
- फेरिंदो रोगहरुको संरचना अनुसार स्वास्थ्य सेवालाई जनउत्तरदायी बनाउन के कस्ता प्रणालीगत परिवर्तनहरु आवश्यक होलान् ?
- प्रणालीगत परिवर्तन गर्न प्रदेशसँग सामार्थ्य छ कि छैन ?
- बिशिष्टीकृत स्वास्थ्य सेवाको मागलाइ कसरी ब्यवस्थापन गर्ने ?
- औषधी उपचारको खर्च आँफै तिर्न नसक्ने जनताको लागि प्रदेश सरकारले के गर्नु पर्ला ?
- निजी र सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था बीचको सम्बन्ध कस्तो हुनुपर्ला ?
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको भूमिका कस्तो हुनु पर्ला ?

प्रदेशमा पोषणको स्थिति

प्रदेशमा पोषणको स्थिति

- ५ वर्ष मुनिका २९ प्रतिशत बच्चाहरुमा कुपोषण छ ।
- प्रजनन उमेरका (१५ देखि ४९ वर्षका) २८ प्रतिशत महिलामा रक्त अल्पता छ ।
- ४६ प्रतिशत पाँचवर्ष मुनिका बाल बालिकामा रक्त अल्पता छ

पोषण सम्बन्धी प्रश्न

- सिमान्तकृत वर्गको खाद्य सम्पुभता कसरी प्रत्याभूति गर्ने ?
- खाद्य सुरक्षा प्रत्याभूती गर्न तिन तहका सरकार बिच कस्ता सहकार्य चाहिन्छ ?
- खाद्यान्नको वितरण प्रणाली हालको बजार अर्थतन्त्रको मोडलमा भर पर्नु ठिक हो कि राज्यको पनि नियमन बाहेक थप केही भूमिका आवश्यक छ ?

प्रदेशमा जनसंख्या

प्रदेशमा जनसंख्याको स्थिति

- अर्धबेरोजगारी दर (१५ देखि ५९ बर्ष = ३०.१ प्रतिशत
- युवा अर्धबेरोजगारी दर (१५ देखि २४ बर्ष) = ४१.९० प्रतिशत
- श्रमिकको वार्षिक उत्पादकत्व = रु ११०,९०५

जनसंख्या सम्बन्धी प्रश्न

- जनसांख्यिक लाभ कसरी प्राप्त गर्ने ?
- नयाँ रोजगारीका क्षेत्रहरु के के हुन सक्छन् ?
- अर्धरोजगारीमा रहेको ठूलो जनसंख्याको अंशलाई कसरी पूर्ण रोजगारीमा रुपान्तरण गर्ने ?

प्रदेशमा खानेपानीको स्थिति

प्रदेशमा खानेपानीको स्थिति

- आधारभूत खानेपानीको पंहुच पुगेको जनसंख्या =९१.७ प्रतिशत

- शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्या = ९० प्रतिशत

खानेपानी सम्बन्धी प्रश्न

- पहाडका चुचुरा र चुरे क्षेत्रमा दीगो पानीको श्रोत नभएका बस्तीहरुलाई आधारभूत खानेपानीको पँहुच कसरी पुर्‍याउने ?
- दिगो पानीको मुल नभएका पहाडमा खानेपानी उपलब्ध गराउने बिकल्प के हुन सक्छ ?
- प्रदेशका सम्पूर्ण जनतालाई पाइपबाट वितरण गरेको स्वच्छ र सफा पिउने पानीको व्यवस्था कसरी गर्ने ?
- शौचालय, ढल र सरसफाईको सुविधा प्रदेशका सबै जनतालाई कसरी पुर्‍याउने ?

अन्तरसम्बन्धित प्रश्न

- महिला हिंसा कसरी अन्त्य गर्ने ?
- गैह्र सरकारी क्षेत्रसंग के कस्ता सहकार्य गर्ने ?
- मानब अधिकार र मौलिक हकको संरक्षण गर्न तीनतहका सरकार बिच के कस्ता सहकार्य आबश्यक छन् ?
- जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, महिला, वालवालिकाको सामाजिक सुरक्षा कसरी प्रभावकारी बनाउने ?
- सूचना संञ्चारलाई कसरी जीवन पद्धतिसँग जोडने ?
- बिपद् ब्यबस्थापन पद्धति कसरी चुस्त बनाउने ?

अन्तरसम्बन्धित प्रश्न

- सहकारीको पुंजीलाई कसरी उत्पादन क्षेत्रमा लगाउने ?
- दीगो बिकास लक्ष्य २०८७ र भिजन २१०० हांसिल गर्न चाहिने स्रोतको ब्यबस्थापन कसरी गर्ने ?
- शासन प्रणालीलाई कसरी पारदर्शी र जनउत्तरदायी बनाउने?
- प्रदेशको खेलकुद प्रणाली कस्तो हुने ?
- प्रदेशको सुरक्षा ब्यबस्था कस्तो हुने?
- प्रदेशको तथ्यांङ्क प्रणाली कस्तो बनाउने ?

प्रदेशका जनताले आगामि ५ बर्षको लागि गरेको भबिष्य प्रक्षेपण

क्र.सं	भविष्यप्रति आशावादिता	प्रतिशत
१	आगामी ५ वर्षमा देशको आर्थिक उन्नति हून्छ भनेर विश्वास गर्ने जनता	९०
२	आगामी ५ वर्षमा आंफ्नो जीवनस्तरमा सुधार हून्छ भनेर विश्वास गर्ने जनता	८६
३	देशको राजनीतिक अवस्थामा सूधार हून्छ भनेर विश्वास गर्ने जनता	८७
४	राजनीतिक पद्दती प्रति विश्वास बढछ भनेर विश्वास गर्ने जनता	८६
४	सरकारप्रति विश्वास बढछ भनेर विश्वास गर्ने जनता	९०
	स्रोत: स्टाफ कलेजले २०७४ मा १६३८ ब्याक्ति संग गरेको अन्तरवार्ताको नतिजा	

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक बिकास मोडल

- नेपालको संविधान २०७२ को भाग १ धारा १४ मा "नेपालको अर्थतन्त्र समाजबाद उन्मुख हुनेछ" भन्ने उल्लेख भएकोले गण्डकी प्रदेशको आर्थिक विकासको मोडल पनि समाजबाद उन्मुख अर्थतन्त्रको निर्माण गर्नु हुनेछ ।

- नेपालको संबिधान २०७२ को भाग ४ राज्यका निर्देशक सिद्धान्त सम्बन्धी धारा ५१ घ १ अनुसार तीन खम्बे अर्थनीति अनुसरण गरी (सार्बजानिक, निजी, र सहकारी क्षेत्रको सहभागितामा) प्रदेशको अर्थतन्त्र सुदृढ गरिनेछ ।

गण्डकी प्रदेशको आर्थिक बिकास मोडल

- संविधानको भाग ४ धारा ५१ घ २ अनुसार अर्थतन्त्रमां निजी क्षेत्रको भूमिकालाई महत्व दिंदै उपलब्ध साधन र स्रोतको अधिकतम परिचालन गर्दै प्रदेशको समृद्धि हांसिल गरिनेछ ।
- संविधानको भाग ४ धारा ५१ घ ३ अनुसार सहकारी क्षेत्र प्रबर्द्धन गर्दै प्रदेशको आर्थिक बिकासमा परिचालन गरिनेछ ।
- प्रदेशको औद्योगिकीकरण र पूर्वाधार बिकासको लागि आबश्यक पुंजि राजस्व परिचालन, आन्तरिक तथा बैदेशिक अनुदान र ऋृण मार्फत जुटाउने ब्यबस्था गरिनेछ ।
- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार र जनता बिच चार तहको सहकार्यमा विकास निर्माणलाई अगाडि बढाइने छ ।

प्रदेशको आवधिक योजना निर्माणका आधार

- नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ५ मा ब्यवस्था भएका संघका एकल अधिकार क्षेत्रबाट प्रदेशमा निक्षेपण हुने कार्यक्रमहरु ।
- संविधानको अनुसूची ६ मा ब्यवस्था भएका प्रदेशका एकल अधिकार क्षेत्र ।
- संविधानको अनुसूची ७ मा ब्यवस्था भएका संघ र प्रदेशका साझा अधिकार क्षेत्र ।
- संविधानको अनुसूची ९ मा ब्यवस्था भएका संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका साझा अधिकार क्षेत्र ।
- दिगो बिकास लक्ष्य २०७३–२०८७ (सन २०१६–२०३०) ।
- नेपालको दुरदृष्टि २१०० (Vision 2100 BS)
- नेपालको १५ औ आवधिक बिकास योजना (२०७६/०७७–२०८१/०८२) सोच र लक्ष्य ।
- नेपाल पक्ष भएका अन्तराष्ट्रिय सन्धी सम्झौताहरु ।

समुह १

आर्थिक बिकास र गरिबी निवारण

१. गरिबी निबारण

२. पुंजी निर्माण र लगानी

३. पर्यटन

४. उद्योग र औद्योगिक प्रयोजनको लागि स्रोत हरुको प्रयोग

समुह २

कृषि, सहकारी वन तथा वाताबरण

१. सहकारी

२. खाद्यान्न उत्पादन

३. फलफुल उत्पादन

४. पशुजन्य (दुध, मासु अण्डा आदि) उत्पादन

५. खाद्य सुरक्षा र पोषण

६. वन तथा बातावरण

समुह ३

भौतिक पूर्बाधार

१. उर्जा

२. यातायात

३. सिंचाइ

४. खानेपानी

५. आधारभूत सरसफाइ र ढल निकास

समुह ४

सामाजिक सेवा

१. शिक्षा

२. स्वास्थ्य

३. जनसंख्या

४. सामाजिक न्याय र मानब अधिकार

५. सूचना र संञ्चार

समुह ५

अन्तरसम्बन्धित बिषय

१. लैङ्गिक समता र महिला शसक्तिकरण

२. अपाङ्गता

३. सामाजिक सुरक्षा

४. नागरिक समाज र गैह्र सरकारी संस्था

५. बिपद ब्याावस्थापन

६. शुसासन

७. तथ्यांङ्क

रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम

रणनीति	कार्यनीति	कार्यक्रम
उद्देश्य हासिल गर्ने माध्यमका रुपमा रणनीति भएकाले यसले सम्बन्धित विषयमा कसरी भन्ने प्रश्नको उत्तर खोज्दछ । रणनीति लेख्दा 'गर्ने' वा ने मा टुङ्गाउन उपयुक्त हुन्छ । उदाहरण	योजनाको रणनीति कार्यान्वयन गर्न कार्यनीति लागू गरिन्छ । तसर्थ प्रत्येक रणनीतिसँग सम्बन्धित कार्यनीति लेख्नु आवश्यक हुन्छ । कार्यनीति लेख्दा 'गरिनेछ' वा 'नेछ' मा टुङ्ग्याउनुपर्छ	उद्देश्य पूर्ति गर्न रणनीति र कार्यनीतिमा आधारित कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।
उद्देश्यः कृषि उत्पादकत्व बृद्धि गर्नु । रणनीतिः उन्नत बीउ वितरण गर्ने ।	साना तथा मझौला किसानलाई निशुल्क उन्नत बिउ वितरण गरिनेछ ।	पाच बर्ष भित्रमा ५,००० साना तथा मझौला किसानलाई खाद्यान्न तथा तरकारीका बिउहरु उपलब्ध गराउने ।
उद्देश्यः गरिबी निवारण गर्नु । रणनीतिःआय आर्जन कार्यक्रम संञ्चालन गर्ने ।	गरीब तथा सीमान्तकृत किसानहरुमा आय आर्जन कार्यक्रम संञ्चालन गरिनेछ ।	पाँच बर्ष भित्रमा ५,००० गरीब तथा सीमान्तकृत किसानहरुलाइ आर्य आर्जन कार्यक्रम संञ्चालन गर्न रु १०,००० का दरले अनुदान उपलब्ध गराउने ।

समुहका कार्य

- आंफनो समुहमा छलफल संयोजन गर्ने नेता छनोट गर्ने ।
- छलफलका लागि तयार गरिएका प्रश्नहरु पढने ब्यक्ति छनोट गर्ने ।
- छलफल गर्दा सबै सहभागीको धारणा आउने गरी छलफल गर्ने ।
- छलफल पछि निचोडमा पुगेका बिषयको लेखन गर्ने लेखक छनैाट गर्ने ।
- लेखन गर्दा बिषयगत रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम प्रष्टसंग बुझ्निनेगरी लेख्ने ।
- समुहका निचोड प्रस्तुत गर्ने नेता छनोट गर्ने ।
- प्रस्तोतालाई अन्य सदस्यले सहयोग गर्ने ।

प्रदेशको आवधिक योजना बनाउने समय तालिका

- प्रदेशका ११ जिल्ला र बिषय क्षेत्र अन्तरकृया र छलफल = पौष महिना
- आबधिक योजनाको अबधारण पत्रको तयारी = माघ महिना
- अबधारण पत्रमा प्रदेश विकास परिषदको राय सुझाब संकलन र परिमार्जन = फाल्गुण महिनाको दोस्रो हप्ता
- आबधिक योजना निर्माण = चैत्र महिना २०७५

ध्यानपूर्वक सुनिदिनु भएकोमा धन्यबाद